

այլադրանքներ գնացին Պրիզորնի Կրանց հնա-
գանգութիւնը թիւքաց գործերի հրա-
մանատարին յայտնելու համար, բայց ազ-
գաբնական մեծամասնութիւնը չէ կա-
մենում հպատակել և պատերազմ է ցան-
կանում: Կերպիւ-փաշա յոյս ունի նուաճել
Կիսկովո խաղաղ ծանապարհով: Այլապե-
սան այն նահանգների մէջ, որոնք արդէն
նուաճած են, զինուորներ են հաւաքում
թիւքաց ծառայութեան համար: Այլա-
նական միութեան առաջնորդները մէկը կա-
լանաւորվեցաւ և բերվեցաւ Կերպիւ-փաշայի
մօտ, որ խնդրէ նրան արձակեց: Բացի նրա-
նից նորերում կալանաւորված է այլանա-
ցի Աբդուլլա-բէյ, որ մի ժամանակ իբրեւ
միութեան հաւատարմատար ծանապարհոր-
դում էր Եւրոպայի մէջ և համոզում էր
կառավարութիւններին մերժել Յունաստա-
նին իրանց միջամտութիւնը: Վերջին ժա-
մանակներում այլանական միութիւնը յանձ-
նեց նրան ուղեւորել Եւրոպա և խնդրել
պետութիւնների պաշտպանութիւնը այլան-
ցիների համար: Որովհետեւ մի որ և է նա-
ւահանգիստ հասնելու համար նա պէտք է
անցնէր Թիւրքիայի հպատակ երկրներից,
այդ պատճառով նա ուղեւորվեցաւ իր հա-
զուտը փոխած և առանց արգելքների
հանդիպելու հառաւ մինչեւ Կուրացօ: Նրան
ծանաչեցին և կալանաւորեցին այն ժամա-
նակ, երբ պատրաստվում էր նաւ նստել:
Աբդուլլա-բէյ մօտ մի քանի զօրութեան-
ներ են գտել, որոնք կասկածելի են զարձ-
նում թիւքաց մի քանի բարձրաստիճան
անձանց:

Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ կայանա-
ւորված Միտհա-փաշա բերվեցաւ այնտեղ
և պահվում է Եւրոպի-կէօշի մէջ: Նը-
րան կը հարցնեն միւս մեղադրվածների
հետ միաժամանակ:

ԱՆԳՆԻՍ

Մայիսի 24-ին անգլիական թագուհի
Վիկտորիայի ծննդեան օրն էր: Այդ օրը
լրացաւ թագուհու 62 տարին և նրա գահ
բարձրանալուց յետոյ 44 տարին: Արտաքին
գործերի մինիստրութիւնը այդ տօնի պատ-
ճառով մի քանի բանկետներ տուեց: „Stan-
dard“ լրագիրը, գովելով թագուհուն, ցա-
ւակցութիւն է յայտնում, որ նա վերջին
ժամանակներում շատ քիչ է երևում ժո-
ղովրդին և որ այս տարին նա սովորակա-
նից շուտ գնաց ամառանոցը:

Հայդ Պարկի մէջ նշանակված է մի ժո-
ղով իրանդիայի մէջ գործող ստիպողական
օրէնքները դադարեցնելու համար ցոյց ա-
նելու նպատակով: Ժողովին կը մասնակցեն
իրանական պատգամաւորներից շատերը:
Սրանք սաստիկ բողոքեցին այն գաղտնի
շրջաբերականի դէմ, որ ուղարկված էր իր-
լանդական պօլիցիային: Այդ շրջաբերա-
կանը նախատում է պօլիցիային, ասելով
թէ նա բաւական եռանդով չէ գործում:

Համայնքների ժողովի մէջ Պարնել հարց
առաջարկեց կառավարութեանը իրանդա-
կան պօլիցիային ուղարկված գաղտնի շրջա-
բերականի մասին: Ֆորստեր ասաց, թէ լը-
րագիրների մէջ տպված շրջաբերականի
պատճէնը ձիւղ է իսկականի հետ և պատ-
րաստակաւութիւն յայտնեց պաշտպանել
այդ միջոցը:

Կուրլինի մէջ կալանաւորվեցաւ իրան-
ական կառավարական միութեան քարտու-
ղար Թոմաս Բրեննան: Նա մեղադրվում է
ժողովրդին անկարգութիւն գործելու հա-
մար զրգելու և օրէնքը խանգարելու մէջ:
Կարծում են, որ զարձեւ կը կայանաւ որ-

վեն միութեան մի քանի այլ անդամներ:
„Խաղաղութեան և միջպագային միջնորդ-
գատարանի ընկերութիւնը“ նորերում մի
նիստ ունեցաւ, որի ժամանակ ժողովը հա-
ւանութիւն յայտնեց Տրանսիլանի հարցի
վճար և որոշեց համակրութիւն յայտնել
բրիտանական կառավարութեանը նրա իրա-
ւացի վարմունքների համար արտաքին գոր-
ծերի վերաբերութեամբ:

„Polit. Corres.“ լրագիրն Կ. Պոլսից
հաղորդում են, որ անգլիական հիւպատոսը
Տունիսի մէջ դիմեց Կ. Պոլսի անգլիական
գեւապան Գօշենին, նրանից հրահանգներ
խնդրելով իր ապագայ յարաբերութիւն-
ների մասին թէ Տունիսի բէյի հետ և թէ
Ֆրանսիական մինիստր-տեղապահի հետ:
Հիւպատոսը մի քանի անգամ այդ հարցով
դիմել է անգլիական արտաքին գործերի
մինիստրին, բայց նրանից մինչեւ այժմ ոչինչ
պատասխան չէ ստացել: Գօշեն նոյնպէս
գեւա պատասխան չէ տուել անգլիական
հիւպատոսին:

Լօնդօնի մէջ Կվեմայից մի հեռագիր է
ստացվել, որ հաղորդում է, թէ Ելիւր-
խանի և Աֆգանիստանի էմիր Աբդուրախ-
ման-խանի կուսակից առաջնորդները մի-
մեանց դէմ թշնամական գործողութիւններ
են սկսել: Գիրիշի մօտ մի քանի կռիւներ
են պատահել, որոնց ժամանակ Ելիւր-խա-
նի կողմնակիցները ջարդվել են: Ելիւր-խա-
նի և Էմիրի մէջ է գտնվում:

Միտլհաւուտնի մէջ պատահած անկար-
գութիւնների պատճառն այն էր, որ գոր-
քերը 250 պօլիցիականների աջակցութեամբ
արտաքսում էին մի ֆերմերի 12,000 մար-
դուց բաղկացած ամբոխը կամենում էր ար-
գելել այդ գործը և, քարեր գցելով պօլի-
ցիականների վրա, վիրաւորեց նրանցից մի
քանիսին: Ժողովի մասին օրէնքը երկու
անգամ կարգաւորվեցաւ ամբոխին և այնու-
հետեւ գորքերը նրան ցրվեցին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Բերլինից հաղորդում են հետեւեալը: Գեր-
մանական ազգաբնակչութիւնը կատարեա-
պէս փախչում է իր հայրենիքից, այնպէս
որ գերմանական ներքին գործերի մինիստրը
„վարչական ծանապարհով“ փնտռում է ա-
մերիկացի բարեկաւ և անհրաժեշտ, որոնք իբր
թէ միջոց են տալիս գերմանացիներին Ա-
մերիկա գաղթելու համար: Գաղթականու-
թիւնը ահագին չափեր է ստանում: Ան-
ցեալ տարի գաղթականների ահագին թիւը
ակնհերե էր, բայց այս տարի անհամեմատ
աւելի է: Պրուսիայի մի քանի տեղերից այս
տարվայ երեք ամիսների ընթացքում գաղ-
թողների թիւը աւելի է, քան թէ անցեալ
ամբողջ տարվանը: Պաշտօնական տեղեկու-
թիւնների համեմատ միայն Համբուրգից
27,000 մարդ է գաղթել յունիար, փեթը-
վար և մարտ ամիսների ընթացքում, իսկ
Ամերիկայից հաղորդում են, որ այնտեղ
իրաքանչիւր շաբաթ 5,000 գաղթական-
ներ են հասնում: Գեուար է դրա պատ-
ճառը ազգաբնակչութեան շատանալը հա-
մարել և կառավարութիւնը սկսում է գաղ-
թականութեան իսկական պատճառները
փնտռել:

Հասկանալի է, որ կառավարութիւնը չէ
կամենում խոտովանել—գաղթականութեան
իսկական պատճառները, այն է ժողովր-
դի անուսական անմիջեւ դրութիւնը և
զինուորականութեան ճնշումը, որ ստիպում
է ամբողջ ժողովրդին ապրել աշխատել
և արդիւնաբերել գորքերի և զանազան զեն-
քերի կատարեալգործման համար: Չը խոս-

տովանելով այդ պատճառները, կառավա-
րութիւնը առաջ փնտռում էր այն ընկե-
րութիւնների գործակաւատարներին, որոնք
պարագում են գաղթականներին ուղարկե-
լով: Բայց ձիւղ խուզարկութիւնները ապա-
ցուցին, որ գործակաւատարները աննշան դեր
են խաղում գաղթականութեան գործի մէջ:
Այդ պատճառով այժմ փնտռում են „ամե-
րիկացի բարեկամներին“, պնդելով, թէ նրանք
են ստիպում գերմանացիներին դաւաճանել
թանկագին հայրենիքին: Նորերում ներ-
քին գործերի մինիստրը մի շրջաբերականով
հրամայեց վարչական պաշտօնավարներին
տեղեկութիւններ պահանջել գաղթական-
ների դրամական միջոցների մասին և իմա-
նալ, թէ այդ միջոցները որտեղից են ստաց-
ված, արդեօք իրանք են փող ունեցել,
գաղթականների ընկերութիւնների գործա-
կաւատարները են ստացել, ամերիկական բա-
րեկամները են ստացված, և վերջապէս
գաղթականները առհասարակ ունենաւ ար-
դեօք բարեկամներ Ամերիկայի մէջ:

Առասպելական ամերիկական այդ բարե-
կամները և ընդդիմադրական մամուլը ներ-
քին գործերի մինիստր Պուտկամերի թոյլ
կողմն են կազմում: Գրեթէ միաժամանակ
գաղթականներին վերաբերեալ շրջաբերա-
կանի հետ մի ուրիշն էլ ուղարկված է նա-
հանգիցը, որ արդելում է պաշտօնական
անձանց թղթակցել լրագիրներին Հակառակ
դէպքում պաշտօնականներ ենթարկվելու են
վարչական տուգանքների: Ուրեմն կարելի է
յուսույ, որ Գերմանիայի մէջ շուտով կը
սկսվի թղթակցիւններ հալածելը:

Երեւելի փրիւսօփաների հայրենիքի մէջ
սկսել են երեւալ այնպիսի մարդիկ, որոնք
քարոզում են, թէ „հրեական հարցը կարող
է միայն այն ժամանակ լուծվել, երբ հասա-
րակութիւնը պատերազմ կը յայտնի մար-
դկութեանը վնասող եղբայրութեան և հա-
ւասարութեան սկզբունքներին“: Այդ տե-
սակ մարդիկ քարոզում են պատերազմել
հաւասարութեան գաղափարի դէմ, հա-
ւատարմ մնալու համար սիրոյ և հա-
մայն մարդկութեան եղբայրութեան վար-
դապետութեանը, որ չէ զանազանում մի-
մեանցից մարդիկներին և ազգութիւննե-
րին...

Եւ այդ բանը քարոզում է Գերմա-
նիայի որդին, այն երկրի որդին, որ ստեղ-
ծել է Կանտին և մի շարք երեւելի փի-
լիսոփաների:

ԻՏԱԼԻԱ

„Riforma“ իտալական լրագրի մէջ ուղա-
ված է Գարիբալդիի հետեւեալ նամակը մայի-
սի 12-ից: „Նա Ֆրանսիայի բարեկամ եմ և
հարկաւոր եմ համարում ամեն բան անել
նրա բարեկամութիւնը պահպանելու հա-
մար: Բայց ես ամենից առաջ իտալացի եմ
և պատրաստ եմ գոհել կեանքիս մնացորդը
արգելելու համար, որ իտալիային վիրա-
ւորանք չը հասցնվի: Եթէ մենք թոյլ տանք
Ֆրանսիային նուաճել Տունիսը, այդ ոչ թէ
միայն անարգանք կը լինի իտալիայի հա-
մար, այլ և կը սպառնայ նրա շահերին և
ապահովութեանը: Ես չեմ կորցնում իմ
յոյսը, որ Ֆրանսիան կը բաւականանայ մի
քանի իր հպատակների սպանողներին պատ-
ժելով և կը հեռանայ առանց ձեռնամուխ
լինելու Տունիսի անկախութեանը, նրան իր
հետ միացնելով, կամ նրա վրա տարածելով
իր գերիշխանութիւնը: Այսպէս թէ այն-
պէս մեր պատերազմական նաւատորմը այժմ
Տունիսի ծոցի մէջ պէտք է լինի մեր բազ-
մաթիւ գաղթականներին պաշտպանելու

համար: Նոյն նպատակի համար մեր կղզի-
ների հարաւային ափերի վրա պէտք է
50,000 զօրք կենտրոնացնել պատերազմա-
կան բոլոր անհրաժեշտ պատրաստութիւն-
ներով“:

ՆԱԽԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

Փարիզ, 22 մայիսի

Ընթերցողներին անշատ չէ այն զխաւոր
հարցերից մինը, որ երկար ժամանակ դրադեց-
նում էր ամբողջ Ֆրանսիային և Եւրոպային,
Այս հարցը ընտրութեան նոր ձևն էր՝ առաջարկ-
ված պատգամաւոր Բարդուի կողմից, որին ջերմ
սպաշտպան էին օպպորտունիստները — Կամբոտ-
տայի կուսակցութիւնը: Ընթերցողին աւելի
պարզ ցոյց տալու համար թող ներվի ինձ փոքր
ինչ երկարօրէն խօսել այս մասին, որով աւելի
հեշտ կը լինի հասկանալ թէ ինչու է կայա-
նում այս խնդիրը և թէ մինչև հիմա ինչ էր:

Ինչու է հիմա պատգամաւորների ընտրութիւնը
լինում էր Scrutin d'arrondissement—սկրի-
տան դ'առօնդիստման—կոչված ձևով, այսինքն
քաղաքի մի մասի բնակիչները ընտրում էին ի-
րենց միջից մի պատգամաւոր — ներկայացուցիչ,
որի ընտրութեան մէջ այլ քաղաքամասի բնա-
կիչները չէին խառնվում օրէնքի տրամադրու-
թեամբ: Այս բանը շատ էր արգելում հասարա-
կապականների ընտրութիւնը, որովհետեւ յե-
տադէմները, օրինականները, բռնապաշտանները
կարողանում էին մեծամասնութիւն կազմել միշտ
ի վնաս հասարակապետութեան. հէնց այս պատ-
ճառով պատգամաւորը կամայ ակամայ խաղաղ
էր դառնում մի քանի դրամատիկներին, վախեա-
լով որ վերընտրութեան ժամանակ սե քուէ կըս-
տանայ, հետեւապէս օրինաւորացութիւններ էին
պատահում ընդհանրապէս: Որպէս զի վերջ զրկի
այս անկարգութիւններին, յառաջադէմները մը-
տածեցին Scrutin de liste-ի ձևը, այսինքն ցու-
ցակով կամ ցանկով ընտրութիւնը, այս տեսակ
ընտրութեան մէջ կը մասնակցեն բոլոր քաղա-
քամասերի բնակիչները, որը կը վերջանայ հա-
սարակապետութեան օգտին: Երբ որ վերոյիշեալ
ձևը առաջարկվեց, այստեղի շատ կուսակցու-
թիւններ վրդովեցան, մանաւանդ ռամկապետա-
կանները Գամբետայի մասը մէջը տեսնելով և
սկսեցին սաստիկ կերպով հարուածել իրենց օր-
գաններում, ասելով թէ Գամբետան իր համար
դիկտատորութիւն է պատրաստում և ուղում է
կարգադրութիւնը բոլորովին իր ձեռքը անցնե-
լով, հռօմէական կայսր դառնայ մեր զինին: Այ-
մատականները հակառակն էին պնդում, le Rap-
pel լրագիրը ցոյց տուեց ժամանակագրութեամբ,
որ 1840 թուից սկսած մինչև 1870 թիւը քանի
անգամ որ հասարակապետութիւնը վերականգնել
է, միշտ ընտրութիւնը եղել է ցուցակներով և շատ
իրաւացի կերպով բացականչում է պարոն յո-
ղուածաբիրը, թէ ինչու է հիմա չենք կարող մի և
նոյն ձևը գործածել:

Ինչպէս վերել ասացի, այս հարցին դէմ էին
ռամկապետականները. այն ինչ բռնապաշտան-
ները և այլ յետադէմ կուսակցութիւնները համա-
միտ էին, ինչպէս ընթերցողը կը տեսնէ. նոյն խո-
յառաջադէմները խոտովանվում են՝ որ այս
ձևով մի քանի նահանգներ կը կորցնեն, բայց
ընդհանրապէս շատ և շատ կօզմվեն: Ի հարկե-
համարտան իր խելով, ճարպիկութեամբ, քա-
ղաքագիտութեամբ, գործունէութեամբ, անխնայ
աշխատասիրութեամբ հասել է այն դրութեանը,
որ իր ասած ամեն մի խօսքը կատարվում է
ուրեմն հասկանալի է մի քանի տաք զուրիներ
ծարպեղ կատարութիւնը սրա դէմ: Վերջապէս
վերոյիշեալ հարցի հերթը հասաւ ամսին 19-ին.
նշանակված օրը, լրագիրները պատմածին նայե-
լով, պատգամաւորների պաշտոնը լքել է աս-
զին բաղմութեամբ և շուշները քաշած անհա-
բերութեամբ սպասելիս են եղել հարցի վճարի:
Մի քանի ճառախօսներից յետոյ խօսում է ինքը
Գամբետան շատ աղքատ կերպով ապա հետում
է բուէրկութիւնը, տխրեցնելով և ուրախացնե-
լով հանդիսականներից շատերին, որոնք մինչև
անգամ զրազ էին եկել յաջողվելու և չը յաջող-
վելու մասին: Ինչ երկարեցնեմ խօսքս, Գա-
մբետան և իր կուսակցութիւնը յաղթող են հա-
րժտում: Այս քուէարկութեան միւս օրը մի
դրամաւոր տեսարան էր ներկայացնում փարիզը,
կարծես թէ Ֆրանսիացիք մոռացել էին բոլոր-